

TWEE GESPREKKEN OVER DE ZIN VAN HET LEVEN

ДВА РАЗГОВОРА О СМЫСЛЕ ЖИЗНИ

TWEE GESPREKKEN OVER DE ZIN VAN HET LEVEN

ДВА РАЗГОВОРА О СМЫСЛЕ ЖИЗНИ

Svetlana Kekova

Светлана Кекова

Vertaling

Gents Collectief van Poëzievertalers

Gent 2011

ДВА РАЗГОВОРА О СМЫСЛЕ ЖИЗНИ

1

Это неба полотенце. Это речка. Это лес.
Это тихий плач младенца. Это ангел. Это бес.
Это вышиты на ткани солнце, звёзды и луна.
Это жизнь моя на грани то ли смерти, то ли сна.
Волк, как ветер, завывает. Как луна, вода блестит.
Бог лицо от нас скрывает. Мать дитя своё растит.
Это травы зреют в поле, это зверь живёт в неволе,
привыкая к новой роли, в небе бабочка гостит.
Ах, давно ль она дрожала, потому что червячком
на сырой земле лежала то ли навзничь, то ль ничком?
И имела вид наивный, и смеялась надо мной,
а теперь, как ангел дивный, держит крылья за спиной.

TWEE GESPREKKEN OVER DE ZIN VAN HET LEVEN

1

Zie het laken van de hemel. Zie het beekje. Zie het bos.
En het zacht gehuil van baby's. En de engel. En de droes.
En de steken op het weefsel tonen sterren, zon en maan.
En mijn leven lijkt te zweven op de rand van dood of slaap.
Als de maan glinstert het water. Wolven huilen als de wind.
God houdt zijn gelaat verborgen. Moeder zorgt goed voor haar kind.
Zie het veld met rijpend koren, zie de dieren in hun kooien,
en een vlinder die onzeker aan zijn nieuw bestaan begint.
En hoe lang zat hij te trillen, denkend aan het natte gras,
waar als rups hij op zijn rugje, dan weer op zijn buikje lag?
En hij lachte toen, de bengel, met zijn kinderlijk gezicht,
maar nu houdt hij als Gods engel beide vleugels op de rug.

2

Это чистая тарелка. Это ложка. Это ложь.
Это страшно. Это мелко. (Слов во тьме не разберёшь.)
Тьма закрыла свет, как штора. Ночь на улице шуршит.
Тонкой ниткой разговора воздух в комнате прошит.
Я ребёнка пеленаю, тихо плачу и молчу.
Помнишь? Помню. Знаешь? Знаю. И заплатишь? Заплачу.
Чем заплатишь? Звёздной пылью, молоко из чашки вылью.
За спиною пряча крылья, ангел дует на свечу.
Как спокойно и бесстрастно Бог пускает время в рост!
Безвоздушное пространство служит пищею для звёзд.
Ночь – кормилица и нянька – с головой укрыла твердь.
Человек, как Ванька-встанька, погружён то в жизнь, то в смерть.
Я лицо росой умою, чтоб глаза мои закрыл
ангел с траурной каймою по краям лазурных крыл.

6

2

Zie het schone bord. De lepel. En de leugen in de la.
Dit is erg. Dit onbenullig. (Schemer maakt de woorden vaag.)
Duister valt en sluit de luiken. Buiten ritselt zacht de nacht.
In de kamer spint ons fluistren dunne draden, fijn als rag.
Zachtjes huil ik, zeg geen woord meer, doe het kind een luier aan.
Weet je 't? Ben het niet vergeten. En betaal je? Ik betaal.
Met welk geld? Met sterrenpoeder en een kopje melk van moeder.
Met de vleugels dichtgevouwen blaast de engel naar de kaars.
Zo bedaard en onbewogen ziet God hoe de tijd gedijs.
Luchtloos is het ruim daarboven, dient de sterrenzwerm tot spijs.
Nacht, de zoete min en voedster, heeft de aarde toegedekt.
Mensen zijn als duikelaartjes, aan wie dood en leven trekt.
Zal met dauw mijn voorhoofd deppen. Sluit mijn ogen dan meteen,
engel met lazuren vlerken en een rouwrand eromheen.

1

Связать себя — и обрести свободу,
войти в огонь, в пылающую воду,
в глухую ночь, в зелено-серый лес
осин трепещущих,
в младенческий ольшаник,
чтоб ощутить, как прочен свод небес,
где ты гуляешь, ангел мой и странник.
Ты невесом, невидим, бос и гол,
щегол и сокол, сокол и щегол,
твой след ищу я в зарослях лещины,
на светлом неприкаянном песке,
где след волны похож на след морщины,
в сплетеньях серебристой паутины,
где спит паук на тонком волоске.
Тебя ищу среди земных трудов
на торжищах безумных городов —
то чужестранца, то единове́рца,
хотя порой я не пойму сама,
как смысл найти в ошибках горьких сердца,
в печальных заблуждениях ума?
А ночь поит меня густым вином,
луна сияет в небе ледяном,
тела осенних лип полураздеты.
Из облачных краёв, из дальних стран
летит синица через океан.
Ответь же, друг мой, где ты, где ты, где ты?

1

Gebonden zijn en zo de vrijheid winnen,
je stapt het vuur, het ziedend water binnen,
de doffe nacht, het woud met groen en grijs
van trillend espenloof,
het prille bos van elzen,
zo voel ik goed hoe sterk de hemel is,
waar jij vertoeft, mijn engel en mijn zwerver.
Zonder gewicht, onzichtbaar, blootsvoets, naakt
een vink en valk, een valk en vink tezaam,
jouw sporen zoek ik in de hazelaren,
in helwit, ongedurig woelend zand,
waar golven rimpelsporen achterlaten,
in de verstrengeling van zilverdraden,
waar in fijn rag een spin te slapen hangt.
Jou zoek ik in de sleur van alledag
op drukke markten van de dwaze stad –
nu vreemdeling, dan weer gelijkgezinde,
hoewel ik zelf niet altijd vatten kan
hoe ik een zin in dwalingen kan vinden
in wrange schuld van hart en van verstand.
Maar komt de nacht, dan schenkt hij zware wijn,
de maan glanst in een ijzig koude schijn,
half uitgekleeft staan in de herfst de linden.
Uit een bewolkt gebied hier ver vandaan
trotseert de pimpelmees de oceaan.
Geef antwoord vriend, waar ben je, o waar ben je?

2

Смирить себя — и обрести покой,
увидеть свет, горящий за рекой,
и лестницы невидимой ступени,
деревьев расписные терема,
пустые муравьиные дома,
ладони клёнов и сердца сирени.
Увидеть чайку на крутой волне,
татарку-иву в золотой чалме,
её сестру в серебряной папахе...
Уходят вверх — все дальше от земли —
щегол и ангел в золотой пыли,
две мелких птахи в поднебесном прахе.
Смирить себя — и радость обрести:
душа прозрачна, как вода в горсти,
ты жив ещё, и большего не надо.
Пусть жизнь течёт, как слёзы по лицу:
седой пастух в горах нашёл овцу,
нечаянно отставшую от стада.

2

Deemoedig zijn brengt innerlijke rust,
het gloeiend licht ontwaren aan de kust,
de treden van de ingebeelde ladder,
de bomen als paleizen rijk getooid,
de huizen van de mieren, onbewoond,
de esdoornhanden en seringenharten.
De meeuw bemerken op de steile golf,
de gouden tulband van de veenpluiswilg,
zijn zuster met haar zilverbonten kraagje...
Ten hemel stijgen, van de aarde weg,
putter en engel in een gouden rag,
twee kleine vogels in het ondermaanse.
Deemoedig zijn – en vreugde wordt je deel,
als water zo doorzichtig wordt de ziel,
je bent er nog en meer heb je niet nodig.
Laat leven stromen – tranen langs je wang:
de herder vond hoog op de berg het lam,
toevallig van de kudde weggelopen.

Nawoord

Svetlana Kekova werd in 1951 geboren op het eiland Sachalin, in het uiterste Oosten van de Sovjet Unie. Haar vader, een militair, was daar gestationeerd. Na vele overplaatsingen vestigde het gezin zich in de provinciestad Tambov, ruim 400 kilometer ten zuidoosten van Moskou. Vanaf 1978 woont zij in Saratov, een grote industriestad aan de Wolga. Kekova studeerde er taal- en letterkunde en promoveerde in 1987 op de taal van de filosofische dichter Nikolaj Zabolotski. Zij doceert al vele jaren literatuur aan een van de vele instellingen voor hoger onderwijs die de stad rijk is.

Zoals bij vele van haar generatiegenoten, werden haar gedichten in Rusland pas aan het eind van de jaren tachtig voor het eerst in ‘officiële’ tijdschriften gedrukt; daarvoor verschenen haar verzen soms in illegale uitgaven. Inmiddels zijn er zo’n elf dichtbundels verschenen.

Svetlana Kekova schrijft geen gemakkelijke poëzie. Dikwijls moet je een gedicht enige malen lezen voor je greep krijgt op de inhoud. Maar haar intrigerende beelden dwingen de lezer tot nadenken en herlezen. Dat geldt zeker voor wie Kekova in het Russisch leest; zij beheerst de verstechiek zo volkomen, dat je je onwillekeurig door de ritmes van haar verzen laat meeslepen, zelfs al begrijp je maar een fractie van wat ze met haar beelden zeggen wil. Haar verzen klinken nooit geforceerd, zelfs niet als ze ingewikkelde vormen hanteert, zoals in ‘Twee gesprekken over de zin van het leven’ – lange regels van acht trocheïsche versvoeten met binnenrijm en eindrijm.

Svetlana Kekova schrijft filosofische, christelijk geïnspireerde poëzie. Begrippen als tijd en eeuwigheid, leven en dood, lijden en schuld, komen in haar gedichten veelvuldig voor. De volmaakte en eeuwigdurende schepping van God en de onvermijdelijke dood van de mens en het

verval van de dingen worden in haar verzen tegenover elkaar gezet. Die tegenstelling komt ook naar voren in 'Twee gesprekken over de zin van het leven'. Het eerste gedicht gaat over het leven, dat van de mensen en dat van de natuur; baby's huilen zachtjes, op het veld staat rijpend koren, een rups begint aan een nieuw bestaan als vlinder. In het tweede gedicht heerst verwarring: er sprake van 'leugen', van schuld en betalen, de vlinder uit het eerste gedicht is een engel geworden die het licht uitblaast en tenslotte in een doodsengel verandert aan wie de ik zich in de slotregels overgeeft. God is de onzichtbare en onbewogen kracht die de tijd laat voortgaan.

Het tweede, titelloze, gedicht bestaat ook uit twee delen. Beide beginnen met een moeilijk vertaalbaar aforisme: 'jezelf binden en vrijheid verwerven' en 'je verootmoedigen en rust verwerven'. Het eerste gedicht gaat met andere woorden over 'vrijheid door gebondenheid', het tweede over 'rust door deemoed'. In het eerste gedicht is de ik gebonden aan degene die hij zoekt – een 'engel', een 'zwerfer', een 'vriend' die allerlei verschillende gedaanten aanneemt en zich verborgen houdt in de hemel en in de natuur. De ik neemt de vrijheid om hem of haar te zoeken, maar vindt uiteindelijk niet. De vraag hoe de ik zin kan vinden in 'dwalingen' en 'wrange schuld van hart en van verstand' wijzen vooruit naar het tweede deel, waar de ik zich onderwerpt (aan wie of wat wordt niet gezegd) en zo rust vindt. En in die rust kan de ik genieten van de schoonheid van de natuur. Deemoed brengt ook vreugde – tot tranen toe –, omdat de herder het afgedwaalde schaap heeft gevonden – een verwijzing naar de parabel van de Goede Herder. Zo wordt degene die vergeefs heeft gezocht uiteindelijk zelf gevonden.

Het **Gents Collectief van Poëzievertalers** is tien jaar geleden, om precies te zijn in november 2001, van start gegaan. Het initiatief kwam van Thomas Langerak, die een jaar daarvoor was benoemd als docent Russische Letterkunde aan de Vakgroep Slavistiek en Oost-Europakunde van de Universiteit Gent. Het collectief is nauw met deze vakgroep verbonden: bijna alle leden van het collectief hebben aan de Universiteit Gent slavistiek gestudeerd, of zijn medewerker van de vakgroep. Twee maal per maand komt de groep op vrijdagmiddag in de werkkamer van Thomas Langerak bijeen om Russische poëzie te vertalen.

Het collectief is opgericht vanuit de gedachte dat het vertalen van poëzie veel weg heeft van een ingewikkelde taalpuzzel. Dat geldt des te meer voor Russische gedichten die meestal geschreven zijn in metrische en rijmende verzen. Wanneer het gaat om het vinden van de woorden die zo nauwkeurig mogelijk de betekenissen van het origineel weergeven en ook nog passen in het metrische en rijmende patroon van het origineel, dan kunnen tien gedreven poëziefhebbers meer dan een.

Wat ons al tien jaar bindt is de diepgaande kennismaking met de gedichten van zoveel voortreffelijke dichters – zowel beroemdheden uit het verleden, als levende dichters die bij nog maar weinig bekend zijn. Want er is geen betere manier om een gedicht te leren kennen dan het vertalen ervan.

Tijdens de vertaalsessie wordt er veel gezwegen. Er klinkt de vraag om een woordenboek aan te geven, je hoort zuchten en mompelen, totdat iemand met een versregel komt. Die wordt besproken, afgewezen of juist aangevuld en verbeterd. En zo, voortbouwend op elkaars suggesties, ontstaat, soms na vele sessies, een nieuw gedicht in onze eigen taal. Het mooiste moment is wanneer het laatste woord op zijn plaats valt en het gedicht in het net kan worden geschreven. En wanneer het gedicht dan wordt voorgelezen en ieder van ons instemmend knikt, beleven we een moment van vreugde en tevredenheid.

In de afgelopen tien jaar heeft het collectief een kleine honderd Russische gedichten vertaald. De meeste zijn geschreven door dichters die nog steeds actief zijn – Jevgeni Boenimovitsj, Boris Chersonski, Jelena Fanajlova, Aleksandr Kabanov, Bachyt Kenzjejev, Vera Pavlova, Olga Sedakova en Svetlana Kekova, de auteur van dit boekje. Het collectief heeft, meestal in opdracht, ook gedichten van klassieke Russische dichters vertaald: Aleksandr Poesjkin, Aleksandr Blok, Anna Achmatova en Osip Mandelstam. En tenslotte van twee dichters uit de tweede helft van de twintigste eeuw die niet meer leven: Joseph Brodsky en Dmitri Prigov.

Het Gents Collectief van Poëzievertalers heeft twee maal een aanmoedigingsbeurs van het Vlaams Fonds voor de Letteren ontvangen.

De catalogus van alle tot nu toe vertaalde gedichten staat op <http://www.slavistiek.ugent.be/dienstverlening/GCP>

De gedichten zijn gepubliceerd in *Poëziekrant*, *Revolver*, *Tijdschrift voor Slavische Literatuur*, *Kunsttijdschrift Vlaanderen*, in *De Mooiste van Aleksandr Poesjkin*, *Neem mijn verzen in acht* van Mandelstam en in enkele bloemlezingen.

Aan de vertaling van de gedichten van Svetlana Kekova hebben de volgende leden van het collectief meegewerkt : Jan Debergh, Hubert De Vogelaere, Elisabeth Ghysels, Thomas Langerak, Geertrui Libbrecht, Lotte Loncin, Eric Metz, Miriam Van hee, Jeannine Vereecken en Stijn Vervaeet.

Th. L.

Colofon

Twee gesprekken over de zin van het leven van Svetlana Kekova werd uitgegeven ter gelegenheid van het tienjarig jubileum van het Gents Collectief van Poëzievertalers in november 2011.

Van de oplage van 75 exemplaren werden er 25 genummerd.

Dit is nummer _____

Grafische vormgeving Gitte Callaert
Druk University Press Zelzate

De gedichten werden vertaald naar:

Два разговора о смысле жизни: *Знамя*, 1998, № 7.

‘Связать себя — и обрести свободу...’ en ‘Смирить себя — и обрести покой...’: *Знамя*, 2002, № 5.

© *oorspronkelijke teksten*: Svetlana Kekova

© *vertalingen*: Stichting Russische Poëzie in de Lage Landen,
Sas van Gent, NL

Deze uitgave kwam tot stand met steun van:

Universiteit Gent, Vakgroep Slavistiek en Oost-Europakunde
Vertaalbureau Elisabeth Ghysels, Nukerke, BE
<http://prevodi.ms11.net/nl1.html>